

**Innstilling fra redaksjonskomitéen for programsaker
22.april 2017**

Linjenummer	Redaksjonskomiteens innstilling
	Sentralstyret får fullmakt til å foreta redaksjonelle endringer i dokumentet.
ØKONOMI OG FINANS	
28	Endring setning til: Den største forskjellen i velstand og velferd går mellom de som har og de som ikke har arbeid.
153	Endring «kunstig inntektssikring» til: Inntekt flyttes utelukkende for å slippe å betale skatt.
204	Nytt kulepunkt: Sikre en ansvarlig utlånspraksis fra finansinstitusjoner i Norge, og begrense muligheten for privatpersoner til å pådra seg uhåndterlig usikret gjeld
206-208	Endring setning til: For å trygge folks pensjoner, skal forvaltningen av Statens pensjonsfond utland fortsatt skje med sikte på å oppnå høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko og de etiske retningslinjene.

ARBEID	
273	Tillegg: «Statlige arbeidsplasser skal bidra til at hele landet blir tatt i bruk. Arbeiderpartiet vil ha en aktiv politikk for å bedre kvaliteten i tjenestene, øke konkurransekraften og utvikle sterke regionale arbeidsmarkeder».
279	Endring: ”.. å sørge for at teknologien settes i bruk på en måte som skaper gode samfunn <u>for alle</u> ”
300	Tillegg etter punktum: «Norge har særlig gode forutsetninger for å ta en ledende posisjon internasjonalt innen lagring av data. Fornybar og rimelig strøm, kaldt klima og stabilt styresett gjør oss spesielt attraktive, og er fordeler vi må utnytte.»
334	Nytt kulepunkt: • Sikre at selskaper i delingsøkonomien bidrar til fellesskapet på linje med tradisjonelle næringer
343	Nytt kulepunkt: • Legge til rette for at det kan etableres økt fiberkapasitet til utlandet
368	Tillegg: Å sikre kunnskap om, og gode holdninger til entreprenørskap allerede i skolen
375-376	Nytt kulepunkt: • Voksenopplæringsorganisasjonene skal ha en sentral rolle i å gi voksne kompetansepåfyll gjennom livet.
404	Nytt kulepunkt: • Ta initiativ til å utvikle norsk og internasjonalt regelverk for å sikre at de ansatte i tungtransporten får forsvarlige og verdige arbeidsforhold
406	Endring i setning: ”...egne ansatte, <u>maksgrense på antall kontraktsledd</u> , fagarbeidere...”
414	Erstatte ”byggherre” med ”bestiller (som ikke er forbruker)”
434	Endring i setning: ”Bidra til at <u>Politiet</u> , <u>Arbeidstilsynet</u> , <u>Skatteetaten</u> og <u>Nav</u> gjennomfører ...”
438	Endre til: « <i>Doble fagforeningsfradraget</i> »
440	Nytt kulepunkt: Verne om og videreutvikle den norske arbeidslivsmodellen gjennom et sterkt og forpliktende trepartssamarbeid
454	Nytt kulepunkt: • Bevare søndagen som en annerledesdag og sikre søndagen som en fridag for flest mulig
472	Endre til: • <i>Styrke retten til heltid og styrke fortrinnsretten til økt stilling</i>
478	Erstatte første setning: ” Arbeiderpartiet mener at for mange i dag faller utenfor arbeidslivet.”
491	Nytt kulepunkt: • Beholde VTA ordningen som en del av den statlige arbeidsmarkedspolitikken og øke antall plasser.”
492	Erstatte kulepunkt med: Gjennomgå ordningene for yrkesskader for norske arbeidstakere og innføre en ordning som sikrer at utenlandske arbeidstakere ikke blir stående helt uten forsikringsdekning ved arbeidsskader i Norge
498	Nytt kulepunkt: • Opprettholde arbeidstakernes rettigheter i sykelønnsordningen.

519-521	Dissens Arve Høiberg, Åshild Kjelsnes, Astrid Hilde, Øystein L. Hansen, Willy Ørnebakk: <i>Stryk linje 519-521</i>
585	Nytt kulepunkt: • Arbeide for at all ungdom under 25 år skal ha rett til jobb, utdanning eller kompetansegivende opplæring innen en arbeidsledighetsperiode på 3 måneder
586 - 604	Erstatte tekst med: Det er viktig å sikre et godt offentlig helsetilbud for alle. De ansattes kompetanse, profesjonalitet og motivasjon er den viktigste ressursen i utvikling av velferdstjenestene. Ansattes fagkompetanse og medvirkning må i større grad tas med i utviklingen av tjenestetilbudet, i tillegg til medvirkning fra brukerne. Arbeiderpartiet vil: • Bedre den politiske styringen av våre felles tjenester og i større grad styre gjennom overordnede mål • At helhetsansvaret for tjenestene skal være offentlig, og at innkjøp fra det private må styres av det offentlige. Det må stilles krav til lønns- og pensjonsvilkår hos private tjenesteleverandører • Like krav til kvalitet og innhold skal stilles til private og offentlige • Legge til rette for at ideelle aktører kan spille en større rolle som leverandør av tjenester til det offentlige • Bidra til bedre utvikling av offentlig sektor gjennom bedre involvering av de ansatte • Samarbeide med partene i arbeidslivet om nye modeller for ledelse og samarbeid i offentlig sektor • Styrke kompetansen hos ansatte og ledere • Bidra til åpenhet i forvaltningen
591	Tillegg: På kjerneområder som helse, skole og eldreomsorg skal det være gode offentlige tilbud som omfatter alle. Hvordan vi organiserer dette tilbudet, avhenger av hva som er best for innbyggerne. Grunnleggende velferdstjenester skal ikke privatiseres eller kommersialiseres.
605	Nytt kulepunkt: • Staten skal føre en moderat og ansvarlig lederlønnspolitik
639	Nytt kulepunkt: - Sikre drøftingsretten til pensjonistenes og arbeidstakernes organisasjoner, i tråd med pensjonsforliket.

SKOLE	
656	Erstatte med: Norge trenger flere fagarbeidere og dette behovet vil forsterke seg i tiden framover. Samtidig faller mange yrkesfagelever ut av skolen.
687	Tillegg: Elever som er i ferd med å falle fra i videregående opplæring må få rask og tett oppfølging
705	Tillegg: ”.. kvalitet, innhold, inntak av lærlinger og lønns- og arbeidsvilkår.”
719	Tillegg: Innføre makspris og utvikle en nasjonal standard for innholdet i AKS, <i>samt utrede tiltak for å sikre at tilbudet også treffer barn som trenger det mest</i>
720	Nytt kulepunkt: • Vurdere søskenmoderasjon for familier som har barn både i barnehage og i AKS
731	Endre kulepunkt til: • Ansette flere lærere, blant annet ved å innføre en norm for lærertetthet minimum på kommunenivå. Vi vil utrede utformingen for å sikre at hensynet til fleksibilitet og prioritering av skoler og elever med størst behov i varetas. Bemanningsnormen skal i første omgang være fra 1. til 4.klasse, og ikke gå på bekostning av kvaliteten i de øvrige klassetrinn
733	Tillegg «etter 2.trinn»: «Garantien innebærer:»
739	Endre til: Sørge for at spesialundervisning starter så raskt som mulig. Forsterket opplæring skal <i>som hovedregel</i> skje i vanlig undervisningssituasjon
750	Nytt kulepunkt: • Etablere forsøk med tidlig fremmedspråk i barneskolen
760	Endre til: • <i>Endre og forbedre de nye masterutdanningene for lærere</i> ved å styrke pedagogikken, praksisopplæringen og gi studentene mer erfaring i praktisk lærerarbeid.
763	Endre til: • Sørge for at alle nyutdannede og nytilsatte lærere i barnehage og skole omfattes av en veiledningsordning.
764	Tillegg: • Evaluere og forbedre praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) og <i>praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPY)</i>.
765	Endre til: • Fortsette opptrappingen av etter- og videreutdanning for lærere, og gjennomføre et kompetanseløft for ukvalifiserte i <i>pedagogiske</i> stillinger
773	Nytt kulepunkt: • Godkjenne politisk fravær på ungdomsskolen på lik linje med i videregående opplæring
778	Endre kulepunkt: • Styrke rådgivningstjenesten, blant annet gjennom etterutdanning og samarbeid med arbeidsliv og karrieresentre.
797	Endre til: • Alle skoler og barnehager har en plikt til å forebygge, undersøke og avdekke mobbing og krenkinger i læringsmiljøet

803	Nytt kulepunkt: • Legge til rette for bedre og tettere skole-hjem samarbeid gjennom tilbud om foreldrekurs og mer direkte kontakt mellom lærere, andre voksenpersoner og skolen og foresatte
819	Tillegg etter «skoletilbudet»: <i>«...I tilfeller hvor den lokale fellesskolen i kommunen eller fylket svekkes, skal dette vektlegges i vurderingen av søknad om statsstøtte til nye privatskoler»</i>
819	Nytt kulepunkt: • Styrke tilsynet av privatskoler for å sikre etterlevelse av regelverket
823	Nytt kulepunkt: • Øke dekningsgraden for digitale læremidler
834	Tillegg etter flere fagområder: <i>«..., og arbeide for at alle kommuner skal ha tilgang på digitale aktivitetsrom.»</i>
836	Tillegg: <i>«Tilrettelegge for faglig sterke elever blant annet gjennom å tilby...»</i>
843	Tillegg: Videreutvikle entreprenørskap i skolen, for å gi elevene praktisk kunnskap og stimulere til nytenkning og kreativitet i arbeidslivet.
843	Nytt kulepunkt: • Innføre «Den praktiske skolesekken» for å la elever oppleve, utforske og lære fag og ferdigheter på en måte som i større grad enn i dag er praktisk og relevant, skape bedre sammenheng mellom teori og praksis i skolen
870	Endret kulepunkt: • Etablere hospiteringsordninger for lærere, skoleledere og <i>lærerutdannere</i>, der de får mulighet til å få relevant erfaring og kompetanse fra andre deler av utdanningssystemet og arbeidslivet.
882	Endret kulepunkt: • Rekruttere og videreutdanne flere yrkesfaglærere og styrke yrkesfaglærerutdanningene.
889	Endret kulepunkt: • «Legge til rette for fleksible løp i flere utdanningsprogrammer, der elevene får veksle mellom skole og arbeidsliv gjennom opplæringen.»
898	Nytt kulepunkt: - Gjøre det lettere å bytte fra studiespesialisering til yrkesfag
898	Flytte kulepunkt fra linje 1099 – 1100 til linje 898 Tilrettelegge for flere praksisplasser og lærlingeplasser innen helse- og omsorgsfag i kommunene og helseforetakene.
911	Endre kulepunkt til: - Innføre studiepoeng på fagskolene slik at overganger mellom ulike nivåer i utdanningssystemet kan skje på en mer smidig måte
953	Endre til: <i>«Gjennomgå finansieringsordningen slik at den i større grad er knyttet...»</i>
960	Endret kulepunkt: • «Gjøre universiteter og høyskoler til en mer attraktiv karrierevei ved å ha en aktiv likestillingspolitikk og redusere bruk av midlertidige ansettelser».
972	Legge til rette for digitalisering av flere undervisningstilbud ved universitetene
979	Flytte tekst til linje 866: <i>«Godt utdannede faste ansatte, fagarbeidere med stor tillit og bedrifter som bidrar til opplæring av fagarbeidere, er et viktig grunnlag for konkurransekraften».</i>
981, 987 ...	Språklig endring Erstatte ”FOU” med ”forskning og utvikling”
990	Endret kulepunkt: • Styrke forskning som en attraktiv karrierevei og hjelpe frem flere unge forskertalenter.

HELSE	
1044	Endre setning til: «Arbeiderpartiet vil ha en sterk offentlig helse- og omsorgstjeneste i hele landet. Gjennom helsefremmende og forebyggende arbeid,...»
1058	Tillegg: Arbeiderpartiet mener eldreomsorg er et felles offentlig ansvar og ønsker ikke kommersialisering av pleie- og omsorgstjenestene. Arbeiderpartiet vil samarbeide med ideelle aktører der de kan være et viktig supplement til det offentlige.
1069	Tillegg: Arbeidet for å fremme et sunt kosthold basert på kostrådene er viktig for å styrke folkehelse, samtidig som det har gunstige effekter på andre sektorer som klima og miljø.
1081	Endre kulepunkt til: Tilby alle barn et enkelt skolemåltid i grunnskolen gjennom et spleiselag mellom staten, kommunene og frivillige betalingsordninger for foresatte. Skjermingsordninger skal etableres
1084	Nytt kulepunkt At HPV-vaksine også tilbys gutter gjennom barnevaksinasjonsprogrammet, gitt en tilfredsstillende kostnadseffektivitet for hele HPV-programmet
1084	Nytt kulepunkt: Fornye og forbedre seksualundervisningen til å også omhandle kjønns- og seksualitetsmangfold, grensesetting, relasjoner og ansvar
1090	Ny setning: For å bidra til å styrke det forebyggende og rehabiliterende helsearbeidet må den frivillige helseinnsatsen som gjøres i organisasjonene anerkjennes og styrkes.
1104	Tillegg i kulepunkt: Gjennomgå luftambulansetjenesten og de akuttmedisinske tjenestene utenfor sykehusene for å sikre god dekning og kvalitet.
1205	Nytt kulepunkt: For at alle skal ha mulighet til å bruke den offentlige helsetjenesten og å motvirke sosial ulikhet i helse vil Arbeiderpartiet gjennomgå egenandelssystemet for å sikre helhetlige og gode skjermingsordninger
1222	Nytt kulepunkt: Øke tilgangen på organdonorer ved å styrke donorsykehusene, ha nok skolert helsepersonell og sikre at status som organdonor registreres i den digitale kjernejournalen.
1237	Tillegg: «...Akuttsykehus skal ha beredskap i kirurgisk vurdering og stabilisering samt kunne håndtere akutte hendelser»
1277	Endre til: «Vurdere å la Vinmonopolet ta over driften av taxfree-ordningen når gjeldende avtale utløper. Inntektene til offentlige og private flyplasser videreføres»
1281	Nytt kulepunkt: Styrke det rusforebyggende arbeidet i skolen
1308	Erstatte kulepunkt med: Som for andre pasientgrupper, sørge for at det er medisinskfaglige og forskningsbaserte vurderinger som legges til grunn for hva slags medikamenter og behandlingsmetoder, herunder heroinassistert behandling, som benyttes i helsehjelp til rusavhengige
1329	Nytt kulepunkt: Innføre NIPT-test for gravide som har rett på fosterdiagnostikk.

1339	Tillegg: Eldre som ikke har mulighet til å delta i den digitale hverdag skal kunne være en del av samfunnet på lik linje som alle andre.
1358	Tillegg: «..., herunder gjennomføre et prøveprosjekt med studentboliger som etableres i tilknytning til sykehjem- og omsorgsboliger hvor studenter kan leie rimelig hybel mot å delta med f. eks sosiale aktiviteter med beboerne»
1358	Endre: Flytte kulepunkt til linje 1378
1377	Nytt kulepunkt: • Sørge for tilstrekkelig med sykehjemsplasser og heldøgns omsorgsplasser for de som trenger det
1378	Tillegg til kulepunkt: «..., slik det var før ordningen ble endret i 2016»
1387	Nytt kulepunkt: • Benytte velferdsteknologi basert på åpne systemer
1389	Stryk: «hjemmebaserte»
1390	Stryke kulepunkt: • Satse spesielt på lindrende behandling for eldre og barn
1393	Endre til: Styrke samarbeidet med <i>ideelle aktører og frivillige</i> , herunder støtte utprøving av hospicer i flere fylker, i arbeidet med å styrke tilbudet til døende og deres pårørende

KLIMA	
1440	Tillegg: Også næringspolitikken skal bidra til at Norge når sine klimamål, og er nærmere omtalt i del 2, Næring og naturressurser.
1464	Nytt kulepunkt: Arbeiderpartiet vil jobbe internasjonalt for kutt i subsidier til forbruk av fossilt brennstoff og for en global prising av CO2
1500	Nytt kulepunkt: Gjennomføre en utredning av Norges karbonrisiko
1506	Endring: Endre ”nullutslippsbiler” til ”nullutslippskjøretøy”
1552	Tillegg i setningen: «...fra industrien til nytt råstoff og bedre utnyttelse av <i>plast og annet</i> avfall.»
1559	Nytt kulepunkt: • Utrede muligheten for å begrense mengden plast i forbruksprodukter
1560	Tillegg: «...at det skal forskes på og fremmes tiltak for å redusere bruken av mikroplast»
1619	Endre: Endre ”nullutslippsbiler” til ”nullutslippskjøretøy”
1626	Endre til: • Etablere et lav- og nullutslippsprogram for fergeflåten
1629	Tillegg: «...Anbud før 2020 skal ha krav om reduserte utslipp.»

DEL 2: NÆRING OG NATURRESSURSER	
1669	Tillegg etter «gjennom»: «...et program for fullskala karbonfangst- bruk og lagring.»
1685	Endre til: Den norske samarbeidsmodellen i arbeidslivet, med høy kompetanse, små forskjeller og høy grad av tillit, gir et godt grunnlag for å bygge den kompetansen og endringsvilligheten som kreves <i>for å lykkes i en situasjon med raske teknologiske endringer.</i>
1744	Tillegg etter siste setning: «Arbeiderpartiets mål er at Norge blir en pionernasjon innen E-helse, og at vi innen 2025 blir det ledende landet i Europa.»
1773	Tillegg: I Norge er vi gode på å utnytte våre regionale fortrinn. Naturressursene våre er fordelt ut over hele landet og for å få maksimalt ut av disse er det viktig å legge til rette for at folk kan bo og jobbe i nærheten av der naturressursene er.
1778	Nytt kulepunkt: Norge har naturlige forutsetninger for å produsere kritiske metaller for norsk og europeisk industri. Arbeiderpartiet vil i samarbeid med industrien legge til rette for at norske bedrifter skal kunne lykkes i dette markedet
1787	Nytt kulepunkt: Gjennomgå ordningen med opprinnelsesgarantier og varedeklarasjon og hvordan dette samsvarer med den fysiske leveransen av kraft
1797	Nye kulepunkt: - Gruveavfall skal som hovedregel benyttes til tilbakefylling og alternativ bruk (som f.eks. drenering av myr, plukk, grus, asfalt) - Det skal gjennomføres konsekvensutredning om alternative deponiområder før sjødeponi vurderes/tas i bruk
1883	Nytt kulepunkt: Sikre moderasjon i lederlønningene i selskaper der staten er eier
1891	Endret setning: «... Ivaretagelse av havets helse og en bærekraftig bruk av havressursene.»
1920	Tillegg etter «Ocean Space Centre»: «..., og vurdere å etablere et kompetansesenter for hav og arktiske spørsmål i Tromsø»
1939	Tillegg: Pliktsystemet ble skapt for å sikre fiskeforedlingsbedrifter i Finnmark, Troms og Nordland tilgang på råstoff, spesielt i deler av året da kystflåten ikke leverer nok fangst. Vi vil modernisere og justere pliktsystemet for å sikre jevn tilgang av egnet råstoff til industrien. Målet er å få fisken som omfattes av pliktsystemet på land og inn til anleggene, slik at den kan skape aktivitet, lønnsomhet og moderne arbeidsplasser.
1951	Tillegg etter «nasjonalitetskravet»: «...i samsvar med deltakerlovens bestemmelser.»
2007	Erstatte med: Vertskommunene må sikres stabile forutsigbare inntekter for bruk av areal og for å tilrettelegge for nytt areal for oppdrettsnæringen også når det ikke er vekst.
2012	Tillegg i setning: «.....utfordringer med lus, rømming og avfallsutslipp»
2022	Endre kulepunkt til: Videreutvikle ordningene med forskningstillatelser og utviklingstillatelser
2928	Endre til: Stille lovkrav om boligplaner i kommunene <i>der hvor ikke kommuneplanen eller andre tilsvarende planer ikke allerede ivaretar dette</i>

2026	Nytt kulepunkt: • Prøve ut rullerende MTB (maksimal tillatt biomasse) med sikte på å oppnå helårlige arbeidsplasser
2072	Nytt kulepunkt: • Utrede hvordan masser fra gruvedrift kan utnyttes til andre formål
2074	Endre overskrift til: «Rent hav»
2075	Tillegg etter første setning: Det er enorme mengder plast i havet. Plast er lite nedbrytbart og kan bli værende i havet i årevis. Her blir plasten omdannet til mikroskopiske plastpartikler på størrelse med plankton.
2075	Endring setning til: Et stort antall fugler, fisk og dyr dør hvert år som en følge av skader fra små <i>plastbiter, poser, flasker og annet marint avfall</i> .
2078	Nytt kulepunkt: Arbeide for at tiltak mot marin forurensning følges opp av internasjonale avtaler i tillegg til nasjonale tiltak
2085	Nye kulepunkt: • Utrede storskala plastinnsamlingstiltak som del av Norges internasjonale lederskap for samarbeid om havets helse. • Støtte forskning på alternative materialer som kan erstatte plast.
2089	Tillegg: « <i>Veksten må være bærekraftig</i> »
2108	Nytt kulepunkt: • Arbeide for å styrke verdensarvområdene
2132-2133	Endre til: Stimulere til økt matproduksjon basert på norske ressurser, herunder økt bruk av utnyttede beiteressurser
2140	Tillegg etter «helhetlig plan»: «...med klare mål for»
2145	Tillegg: «... og rettferdig behandling av matprodusentene.»
2146	Nytt kulepunkt: • Forsterke innsatsen mot matkasting gjennom samarbeid med matbransjen, etablering av matsentraler, informasjonsarbeid og starte arbeidet med hensiktsmessig lovgivning (matkastelov) for å sikre at butikker og restauranter ikke kaster spisbar mat men bl.a distribuerer dette til samfunnsmessige formål
2168	Nytt kulepunkt: • Stimulere til økt bruk av tre i nybygg
2195	Nye kulepunkt: • Innføre en utjevningsordning for nettleie • Sørge for en likeverdig nettariiff for store forbrukere med høy brukstid (SFHB) uavhengig av om elektrisitet hentes fra regional- eller sentralnettet
2204	Nytt kulepunkt: Sørge for både hensyn til miljø og kraftproduksjon i revideringen av tidligere gitte vannkraftkonsesjoner
2221	Nye kulepunkt: • At den norske vannkrafttradisjon videreføres ved at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for vannkraftproduksjon får en del av skatteinntektene. • Inngrep i naturmiljøet skal gjøres med forståelse og aksept fra berørte lokalsamfunn og slik at deler av inntektene tilfaller lokalsamfunnene også med endret teknologi i for utnytting av vannkraft

2279-2286	Dissens fra Ina Libak (AUF): <i>Stryk linje 2279–2286</i>
2290-2295	Dissens fra Ina Libak (AUF): Endre linje 2290–2295 til: <i>Arbeiderpartiet vil avvente den oppdaterte kunnskapen som vil framkomme i forbindelse med at den helhetlige forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet revideres i 2019/2020. En eventuell konsekvensutredning i Nordland VI, VII og Troms II vil ikke bli satt i gang i stortingsperioden 2017-2021.</i>
2319	Dissens fra Ina Libak (AUF): <i>Stryke kulepunkt på linje 2319</i>
2323-2326	Dissens fra Ina Libak (AUF): Endre kulepunkt på linje 2323–2326 til: <i>Avvente den oppdaterte kunnskapen som vil framkomme i forbindelse med at den helhetlige forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet revideres i 2019/2020. En eventuell konsekvensutredning i Nordland VI, VII og Troms II vil ikke bli satt i gang i stortingsperioden 2017-2021</i>
2417	Endre kulepunkt: • Redusere planleggingstiden i transportprosjekt <i>betraktelig</i>
2427	Nytt kulepunkt: • Se syketransport og drosjetilbud og evt. andre transporttilbud i distriktene i sammenheng for å sikre et godt tilbud, og ivareta intensjonen i løyveordningen
2433	Slette: « i distriktene.»
2437	Tillegg: «De veier som er planlagt, satt i gang eller prioritert i Nye Veier AS skal realiseres.»
2442	Endre til: «Gjennomføre et nødvendig løft for å sikre fylkes- og riksveier mot flom og ras. <i>Det må utarbeides en helhetlig plan for dette arbeidet</i> »
2451	Endring setning til: Redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkes- og riksveier
2472	Legge til: «Legge til rette for <i>elektrifisering</i> og bruk av ny teknologi ...»
2506	Endre kulepunkt til: • Revidere Havne- og farvannsloven med sikte på at kommunale havner kan overføre overskudd til havneeier når overskuddet kommer fra andre kilder enn havnedrift. Avgifter som kreves inn i med hjemmel i Havne- og farvannsloven skal fortsatt bare kunne brukes til de formålene som loven omfatter
2539	Nytt kulepunkt: • Ikke innføre felleseuropeisk regelverk for helikopter offshore (HOFO)
2544	Nytt kulepunkt: • Sikre en sikker integrering av droner/ubemannet luftfartøy i norsk luftfart i fritids- og næringsøyemed

2556	Endre til: • Styrke skogvernet <i>slik at vi når målet om at 10 prosent av den norske skogen vernes gjennom frivillig vern</i>
2572	Endre til: • Sikre god oppfølging av fastsatte bestandsmål og effektiv uttak av rovdyr <i>når bestandsmålet er nådd</i>
2573	Nytt kulepunkt: • Sikre raskt og effektiv uttak av rovdyr som blir særlig nærgående til bebyggelse og befolkning i samsvar med naturmangfoldsloven, og hvor menneskers livskvalitet rammes
2574	Nytt kulepunkt: • Sikre at rovdyrpolitikken blir sett i sammenheng med målet om økt matproduksjon
2585	Nytt punkt: • Sikre offentlig eierskap til Statskog, blant annet for å opprettholde tilgang til jakt og fiske for alle
2596	Nye kulepunkt: • Eierforholdet til Statens grunn i Nordland og Troms må få en avklaring • Grunnlovsfeste allemannsretten

DEL 3: FOLK OG SAMFUNN	
2600	Tillegg: Inn som siste setning: Både norsk språk og de nasjonale minoritetsspråkene samisk, kvensk, romanes og romani som Norge har ansvar for, utgjør rammen for kulturuttrykk innenfor dette fellesskapet.
2617	Tillegg: Kulturskolene i Norge må videreutvikles som en helhetlig satsing på bredde og inkludering i kulturaktiviteter i hele landet
2627	Tillegg: ... som sikrer fastprissystemet.
2636	Endre til: Føre en aktiv språkpolitikk som gjør at <i>norsk eller samisk</i> forblir det foretrukne i alle deler av norsk samfunnsliv.
2638	Nytt kulepunkt: Avvikle gaveforsterkningsordningen
2639	Endre overskriften til: «Film, kino og serier»
2640	Endre «filmsatsingen» til: «film- og seriesatsingen»
2652	Endre «filmfestivaler» til: «film- og seriefestivaler»
2655	Tillegg etter «film»: «og serier»
2660	Stryk: «tv-»
2661	Erstatt «tv-drama» med: «serier»
2660-2662	Flyttes opp til ny linje 2652
2701	Tillegg til kulepunkt: ..., spesielt i områder med lav anleggsdekning
2702	Tillegg. Nytt kulepunkt: Videreføre ordningen med ekstra spillemidler i pressområder
2709	Endres til: «...god folkehelse blant <u>barn og ungdom</u> »
2763	Nytt kulepunkt: Jobbe for tilstrekkelig med elevhybler og øke borteboerstipendet for ungdom mellom 15 - 18 år fra en-inntektsfamilier, slik at retten til videregående opplæring skal være gratis og reell for alle. Borteboerstipendet skal fremdeles være behovsprøvd.
2773	Ny underoverskrift og nytt kulepunkt: «Barn som pårørende: <i>Sikre gode og helhetlige tjenester</i>»
2802-2804	Endre til: «Barnevernet skal være et offentlig ansvar. Der det offentlige må kjøpe tjenester, skal ideelle organisasjoner som hovedregel prioriteres framfor kommersielle. Det skal stilles krav til kvalitet og kompetanse. Ideelle aktører skal gis forutsigbarhet gjennom langsiktige kontrakter. Vi vil

	bygge opp kompetansen i Bufetat og kommunene slik at de selv kan utføre flere av de nødvendige tiltakene.»
2809	Tillegg: «Ap vil gå gjennom ankemulighetene biologiske foreldre har ved omsorgsovertakelse. Målet er å sikre bedre stabilitet og ro for barna.»
2815	Nytt kulepunkt: • Sørge for at kommuner som selv tar ansvaret for andrelinjebarnevernet kompenseres for kostnader knyttet til dette
2817	Tillegg: «...veiledning, støtte og opplæring»
2819	Tillegg: Andre deler av hjelpeapparatet må kobles inn så tidlig som mulig og samarbeidsmøter mellom disse må prioriteres.
2825	Nye kulepunkt: • At det tilstrebes at søsken plasseres i samme foster- eller adoptivfamilie • At barna får faste saksbehandlere i barnevernet
2825	Nytt kulepunkt: • At barnets beste skal gå foran det biologiske prinsipp og at dette presiseres i barnevernloven
2825	Nytt kulepunkt: • Det opprettes et nasjonalt samarbeid innad i barnevernet, så ingen kan flytte fra barnevernsmeldingen
2862	Nytt kulepunkt: • Jobbe for bedre kjønnsbalanse i utdanningsvalg og arbeidsliv
2896	Endre: «kan» til «bør»
2908	Endre til: Støtte frivillige kommunesammenslåinger som er vedtatt og igangsatt
2911	Endre til: • Gjennomføre Områdesatsninger i byer som har bydeler med spesielt store sosiale utfordringer for å sikre like muligheter og forebygge store sosiale forskjeller.
2913	Nytt kulepunkt: • Lovfeste et kommunal ungdomsråd eller tilsvarende
2913	Nytt kulepunkt • Videreføre og utvide forsøksordningen med stemmerett for 16-åringer ved lokalvalg
2913	Nytt kulepunkt: • Arbeide for at kommunene fremdeles skal få mva.-kompensasjon for kommunale boliger slik at kommunene kan opprettholde botilbud til vanskeligstilte
2938	Endre kulepunkt til: Sørge for tilstrekkelige utlåns- og <i>tilskuddsrammer</i> i Husbanken
2946	Strykes
2948	Nytt kulepunkt Sikre bedre innløsningsrett for tomtefestere slik at flest mulig kan eie grunn til eget hus eller egen hytte
2973	Endres til: Det gjelder innen omsorg, friluftsliv, integrering, folkehelse, <u>kultur og idrett</u> og på mange andre områder.

2984	«Jobbe» endres til «Arbeide»
3043	Dissens fra Arve Høiberg, Ina Libak, Marianne Marthinsen: Nytt kulepunkt på linje 3043: • Utvikle religions- og livssynsfaget til et mer inkluderende fag og dermed fjerne 'K' fra KRLE-faget
3071	Nytt kulepunkt: • Jobbe for gode rammevilkår som sikrer arbeidet med kvensk språk og kultur
3073	Legge til: «krig, konflikt..»
3075	Slett «et»
3080	Endres til: «Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, <i>men vi vil ta vår del av ansvaret. Vi vil søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.</i> »
3101	Tillegg: Barn på flukt trenger særlig omsorg. Det forutsettes at regler for beskyttelse og opphold i norsk lovgivning og internasjonale konvensjoner blir fulgt ved behandling av barns søknad om opphold i Norge. Det er avgjørende å sikre rask og rettssikker behandling av søknader for å avklare om søkeren har rett til opphold i Norge. Mindreårige på flukt må ivaretas bedre når de er i Norge, spesielt i mottak i kommunene. Det må gjennomføres tiltak for å sikre stabilitet i gode boforhold, rettssikker saksbehandling og bedre psykososiale tiltak. Mottakene må få styrket barnefaglig kompetanse. De mindreårige bør blant annet sikres kontaktfamilie, godt skoletilbud, godt helsetilbud og særskilt gode forberedte tiltak ved eventuell retur. Mindreårige på flukt er en særlig sårbar gruppe. Arbeiderpartiet er bekymret for den sterke økningen i antallet barn som får innvilget midlertidig opphold i Norge. Det er innenfor dagens lovgivning behov å endre praksis i behandlingen av søknader om opphold fra mindreårige slik at midlertidighet begrenses for denne gruppen. Vi vil at det i behandlingen av søknader om opphold fra denne gruppen inngår en vurdering av sårbarhetskriterier som skal legges til grunn for forvaltningens vedtak i forhold til unge som mangler omsorgspersoner, nettverk og/eller ressurser i hjemlandet.
3119	Tillegg: En utredning må også inneholde en vurdering av hvilke konsekvenser en eventuell åpning for dobbelt statsborgerskap vil ha for plikter og rettigheter i Norge.
3122	Nytt kulepunkter: • Arbeide for å finne bedre aldersvurderingsmetoder
3172	Nytt kulepunkt: - Det skal bli vanskeligere å få utsettelse for gjennomføring av introduksjonsprogrammet, slik at introduksjonsprogrammet gjennomføres så tidlig som mulig

DEL 4: SIKKERHET OG UTENRIKS	
3223	Slett følgende: «... også av hverdagskriminalitet»
3227	Nytt kulepunkt: • Styrke arbeidet mot menneskehandel og organisert kriminalitet, og sørge for at ofre for menneskehandel får god oppfølging
3239	Nytt kulepunkt: • At rehabilitering får en prioritert plass med konkrete mål og virkemidler styrt av faglig kompetent personell
3241	Tillegg: «..., blant annet ved å etablere flere rusmestringsenheter.»
3244	Nytt kulepunkt: • Igangsette bygging av nye soningsplasser og prioritere de områdene av landet som i dag ikke har tilfredsstillende soningstilbud, og sikre flere plasser for kvinner i egne eller adskilte avdelinger
3251	Endre setning til: Sørge for god oppfølging etter løslatelse, styrke ettervernet gjennom prosjekter som fremmer tilbakeføring, og øke kunnskapen om gjeldsproblematikk for å redusere faren for tilbakefall til rus og kriminalitet
3253	Nytt kulepunkt: • I større grad benytte alternative straffemetoder i stedet for fengselsstraff
3302	Nytt kulepunkt: • Gjøre det enklere å ta bevillingen fra advokater som ikke holder tilstrekkelig faglig og etisk kvalitet
3307	Tillegg: Vold i nære relasjoner Arbeiderpartiet vil forsterke innsatsen mot volden, som særlig rammer kvinner og barn. Politiet må prioritere arbeidet mot voldtekt og vold i nære relasjoner, innsats må intensiveres og kompetansen heves. Arbeiderpartiet vil: • Legge frem en ny opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner • Innføre undervisning i grensesetting i barnehage, grunn- og videregående skoler • Styrke krisesentertilbudet og tilsynet med krisesentertilbudet, samt utrede behovet for overgangsboliger til voldsutsatte etter opphold på krisesenter • Legge til rette for økt bruk av voldsalarm og gjennomgå ordningen med besøksforbud • Jobbe for et døgntilgjengelig tilbud for barn utsatt for overgrep • Øke kompetansen om vold og overgrep hos alle som jobber med barn for i større grad å kunne avdekke og forebygge vold og overgrep mot barn • Legge til rette for bedre informasjonsflyt og samarbeid mellom etatene som jobber med personer utsatt for vold og overgrep, revidere og samordne regelverket knyttet til taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, samt reglene om samtykke. • Iverksette en omfangsundersøkelse av voldsutsatte barn og forske mer på kostnader og konsekvenser av vold i nære relasjoner og overgrep mot barn • Innføre krav om at alle kommuner skal utarbeide handlingsplaner mot vold i nære relasjoner

3353	Endre kulepunkt til: Sikre forsvarlig helikopterkapasitet for politiet og styrke kontraterrorrevnen gjennom økt mobilitet for politiets beredskapstropp og forsvarets spesialstyrker
3356	Endre kulepunkt til: Opprette rednings- og beredskapsråd i alle politidistriktene/ lokale redningssentralområdene, <i>og ta initiativ til en gjennomgang av kommunenes ansvar og oppgaver som lokal beredskapsmyndighet og deres rolle i samarbeidet med andre beredskapsaktører.</i>
3354	Nytt kulepunkt: Sikre at politiet og forsvaret, inkludert Heimevernet, organiseres og finansieres for effektivt å beskytte mennesker, sentrale objekter og samfunnskritiske funksjoner
3361	Endre til: «...søk og redning, både på teknologi, <i>analyse</i> og kompetanse»
3400-3403	Endre til: «På enkeltområder kan det være fornuftig at forsvarssektoren samarbeider med private aktører, men vi er imot privatisering som ikke er styrt av forsvarets behov for fleksibilitet, kompetanse og sikkerhet, spesielt i krise og krig. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll»
3423	Endre kulepunkt til: Styrke forsvarsevnen i tråd med den vedtatte langtidsplanen og slutte opp om målsetningene fra NATO-toppmøtet i 2014 om at medlemslandene gradvis øker sine forsvarsbudsjetter opp mot 2 prosent av BNP innen et tiår og at nye investeringer i Forsvaret utgjør minst 20 prosent av de årlige forsvarsbudsjettene
3427	Tillegg etter punktum: «Heimevernet har i denne sammenhengen en viktig rolle, og må tilføres mer ressurser»
3480	Nytt kulepunkt: Norsk deltakelse i væpnede internasjonale operasjoner skal forankres i FN-mandat eller anerkjent folkerettslig grunnlag.
3495	Nytt kulepunkt: At Norge inntar en lederrolle innen fjerning av krigsetterlatenskaper og opprydding av våpenlager i sårbare stater på vei ut av konflikt
3556	Endre til: Under ligger grunnleggende årsaker: krig og konflikt, manglende sosial og økonomisk utvikling, <i>klimaendringer</i> og økende forskjeller
3575	Nytt kulepunkt: Mobilisere internasjonal støtte for å styrke beskyttelsen av hjelpearbeidere og helsetilbud i krig og konflikt
3588	Endre avsnitt til: «Norsk utviklingspolitikk skal ha som mål å utjevne ulikhet gjennom å bygge ned urettferdige strukturer. Vår løsning er solidaritet, ikke veldedighet» flyttes først i avsnitt og at setningen «Målet for vår utviklingspolitikk er å bekjempe fattigdom og til å bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å løse sine egne problemer» kuttes.
3631	Nytt kulepunkt: Stille krav om regelmessig evaluering og dokumentasjon av oppnådde resultater for å sikre kunnskapsbasert bistand
3648	Nytt kulepunkt: Utviklingspolitikken vår skal bidra til å utjevne forskjeller i samfunnet, og på den måten redusere fattigdom.
3658	Nytt kulepunkt: At Norge skal være en tydelig stemme og arbeide aktivt mot vann- og landran i utviklingsland

3740	Nye kulepunkt: • Arbeide for å styrke EØS-fondet for anstendig arbeidsliv
3777	Nye setninger: Infrastrukturen til og fra Nordområdene må legges til rette for eksport av våre viktige råvarer som fisk og mineraler og sikre miljøvennlige alternativer for transport. Vi vil satse på infrastruktur som kan bidra til ny industriutvikling.
3790	Tillegg: «..., og imøtekomme fremtidens beredskaps- og sikkerhetsbehov i Arktis»
3783-3786	Endre til: «Svalbard er Norges nordligste region, øygruppen ligger strategisk plassert i nordområdene og har en godt utbygd infrastruktur gjennom bosettingene i Longyearbyen og Ny Ålesund. Dette gir Norge et strategisk fortrinn på mange områder i Arktis. Smeltende is blottlegger store økonomiske verdier, havområdene blir mer tilgjengelige og havets biomasse trekker nordover. I et sårbart og isolert område må politikken legge til rette for at de norske bosetningene, næringslivet og myndighetene får den nødvendig forutsigbarhet innfor en streng, men nødvendig miljøforvaltning»
3806	Tillegg: «..., gjennom å videreføre og styrke klyngedannelsen rundt rom- og jordaktivitet som er utviklet i nord.»
3809	Nytt kulepunkt: • For å trygge befolkningen og oppnå et fortsatt norsk solid familiesamfunn i Longyearbyen, må bosetningen sikres mot de ulike naturfarene som truer store deler av bebyggelsen
3810	Nytt kulepunkt: • Utvikle en tydelig reiselivspolitik for nordområdene
3815-3816	Endre setning til: «...blant annet gjennom en aktiv deltakelse i Arktisk råd og <i>Barentssamarbeidet</i> som de viktigste organene for samarbeid i nordområdene.
3838	Nytt kulepunkt: • Videreutvikle det internasjonale og interregionale Barentssamarbeidet
3838	Endre kulepunkt til: • Videreutvikle det norsk-russiske samarbeidet i Barentsregionen med særlig vekt på folk-til-folk-samarbeidet, <i>kulturutveksling, utdanningssamarbeid og samarbeid om næringsutvikling.</i>
3839	Nytt kulepunkt: • Inkludere Asia i den strategiske tenkningen om nordområdene

Oversendes stortingsgruppa:

Linjenummer	Forslagsstiller
2429	Arne Harald Grødahl, Møre og Romsdal
2435	Åshild Kjelsnes, Sogn og Fjordane
2480	Leif Nieuwejaar, Rogaland Arbeiderparti
2580	Steinar Karlstrøm, Finnmark Arbeiderparti
2580	Steinar Karlstrøm, Finnmark Arbeiderparti
2411	Nordstrand Arbeiderpartilag
2414	Ski Arbeiderparti
2420	Moss Arbeiderparti
2428	Moss Arbeiderparti
2429	Hammerfest Arbeiderparti
2429	Troms Arbeiderparti
2429	Moss Arbeiderparti
2437	Oppland Arbeiderparti
2442	Oppland Arbeiderparti
2444	Tromsø Arbeiderparti
2445	Moss Arbeiderparti
2454	Hedmark Arbeiderparti
2454	Frogn Arbeiderparti
2454	Trondheim Arbeiderparti
2454	Hordaland Arbeiderparti
2454	Sund Arbeiderparti
2455	Gratangen Arbeiderparti
2458	Aust-Agder Arbeiderparti
2459	Narvik Arbeiderparti
2460	Nordstrand Arbeiderpartilag
2464	Trondheim Arbeiderparti
2467	Sauda Arbeiderparti
2471	Moss Arbeiderparti
2474	Gran Arbeiderparti
2474	Nordstrand Arbeiderpartilag
2480	Oppland Arbeiderparti
2480	Tromsø Arbeiderparti
2480	Sauda Arbeiderparti
2544	Ullensaker Arbeiderparti
2544	Hammerfest Arbeiderparti